

אם יוצאים מגיעים למקומות נפלאים - לך לך

שראל רוזנבלט

בעומק הציווי שמקבל אברהם אבינו בראשית הקשר שלו עם הקב"ה טמונה קריאה ייחודית ולא פשוטה לעזיבת כל הידוע והמוכר אל עבר דרך לא נודעת.

ציווי זה, והציות לו, עם כל הקושי, הם הפתח האמיתי להרחבת אופקים ולהתפתחות אמיתית. היציאה מהבית, מהרגיל ומהנוח היא הכרח בדרך לשינוי אמיתי.

האם היינו מסוגלים לעשות זאת?

פרשתנו נפתחת בציווי שמקבל אברהם אבינו: "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך". הפרשנים עומדים על כך שניתן היה לומר "לך מארצך" ותוהים מדוע היה צורך להוסיף את המילה השנייה "לך". רש"י, בהתייחסותו לשאלה זו מפרש: "להנאתך ולטובתך, שם אעשך לגוי גדול". הווי אומר, שעם זאת שמטרת המסע לארץ ישראל היא כדי להפוך את אברהם לגוי גדול אשר ממנו יצא עם ישראל, ראה הקב"ה להוסיף כאן גם את המימד האישי של אברהם "להנאתך ולטובתך". גם אם נפרש את ההנאה והטובה שלא במובן המצומצם והפרטי של אברהם, אלא כהנאה וטובה מתחילת התפתחות קהל מאמיניו של הקב"ה, בסופו של דבר עדיין מדובר כאן בהנאה וטובה. כאשר הקב"ה אומר לאברהם שהמסע הזה הוא גם להנאתו וטובתו אזי שני גורמים אלו מהווים למעשה חלק מהמוטיבציה של המסע או אולי חלק מתכליתו של המסע.

הרמב"ן, בפירושו לפסוק זה, מנסה לתאר את העמדה הנפשית של אברהם בצאתו ממולדתו ומבית אביו:

וטעם להזכיר ארצך ומולדתך ובית אביך, כי יקשה על האדם לעזוב ארצו אשר הוא יושב בה ושם אוהביו ורעיו וכל שכן כשהוא ארץ מולדתו ששם נולד, וכל שכן כשיש שם כל בית אביו, ולכן הוצרך לומר לו שיעזוב הכל לאהבתו של הקב"ה. (רמב"ן בראשית יב,א)

חרן הוא המקום הנוח ביותר עבור אברהם. שם נמצאים המשפחה והחברים, הנוף המוכר וניחוחות הבית. במילים אחרות אברהם מצווה לצאת מהבורגנות שבה הוא חי. כאשר הקב"ה רוצה לומר לאברהם ללכת אל ארץ כנען הוא יודע ומבין את ההשלכות הפסיכולוגיות הקשות של הציווי, ודווקא בשל כך הקב"ה מדגיש לאברהם "מארצך וממולדתך ומבית אביך" כאומר לו 'אני יודע שזה המצב הנוח ביותר ושלעזוב את כל מה שיש לך זה קשה ביותר, אך בכל זאת עליך לעשות זאת'.

לאחר ציווי זה התורה מספרת שאברהם הולך לארץ כנען, אך לא ברור כיצד אברהם יודע שאכן עליו ללכת לארץ כנען. הקב"ה לא נתן לו שם של מקום, או הוראות הגעה מדוייקות, הוא רק אמר לו שהוא יראה לו את הארץ ותו לא. הרמב"ן מסביר שאברהם אכן לא ידע להיכן

הוא הולך. לדבריו אברהם יצא למסע של נדודים. וגם כאן הרמב"ן מתאר את עמדתו הקיומית של אברהם

היה נודד והולך מגוי אל גוי וממלכה אל עם אחר, עד שבא אל ארץ כנען ואמר לו לזרעך אתן את הארץ הזאת... כי עדיין לא ידע כי על הארץ ההיא נצטוו, אלא שאחז צדיק דרכו דרך ארץ כנען, כי כן היה בדעתו ובדעת אביו גם מתחלה בצאתם מאור כשדים, ומפני זה אמר 'ויהי כאשר התעו אותי אלוקים מבית אבי', כי היה תועה כשה אובד. (רמב"ן, שם)

על פי דברים אלו ניתן לתאר את מסעו של אברהם כמסע אל הלא-נודע. אברהם הולך ממקום למקום מבלי לדעת להיכן הוא הולך, ומבלי לדעת מתי המסע עומד להסתיים. מסעו של אברהם, אם כן, הינו יציאה מהבורגנות והליכה אל הלא-נודע. המוטיבציה לעשות זאת, ע"פ הרמב"ן היא לא הטובה וההנאה של אברהם – אדרבה, זה בדיוק מה שהוא עוזב – ומסתבר כי המניע של אברהם הוא "לאהבתו של הקב"ה".

דברים אלו יכולים אולי לענות על שאלה חזקה אחרת שעולה בעקבות פירוש הרמב"ן- מדוע הקב"ה לא הראה לאברהם את הארץ המובטחת בהתחלה. מדוע על אברהם לעבור את המסע הזה, מדוע עליו לעבור את המצב הפסיכולוגי של היציאה מהמוכר והנוח, מדוע עליו להרגיש כשה תועה?

ניתן להשיב בפשטות שזהו אחד מהנסיגות שמציב הב"ה לאברהם ובהם הוא בוחן את נאמנותו. אולם דומה שישנה תשובה נוספת: היציאה מהבורגנות ומסע הנדודים הינם תנאי הכרחי כדי לזכות לראות את דבר ה', לראות את הארץ המובטחת. הסכנה הגדולה במצב הבורגני היא שבמקום להקשיב לרצון ולתמורות שהחיים מזמנים האדם יבחר בנוח. בחירה זה עלולה להביא בסופו של דבר לכיבוי הרצון והלהט הפנימי. בהמשך הפרשה אנו קוראים על יציאה נוספת של אברהם מהבית וגם היא ע"פ ה'. לאחר שאברהם טוען שאין לו זרע שיירש אותו מספרת התורה: "ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים..." על משמעות יציאה זו אומר המדרש: "אמר לו: צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן" (בראשית רבה מד, י). האצטגנינות מבקשת לדעת את הטבע שעל פיו העולם מתנהל ולהכיר את הדרך האחת והיחידה של חיי הקבועה והבלתי משתנה. אברהם היה מקובע בתוך ההלך הטבעי הזה וכעת הקב"ה קורא לו לצאת החוצה. מחוץ לבית, בחשיכה, אברהם מביט באינסוף הכוכבים הניבטים מולו ומגלה שהוא אינו יכול לספור אותם. במעשה זה מבקש הקב"ה לומר לאברהם שהנתיבים והשבילים הם בלתי סופיים ואל לך לחשוב שיש רק מזל אחד או רק נתיב אחד. אם רק נשכיל ונסכים לצאת החוצה, לצאת מהקבעון, לצאת מהאצטגנינות שלנו, אזי נזכה לראות את אינסוף הדרכים העומדות בפנינו. יציאתו של אברהם מביתו וממולדתו ומבית אביו היא איננה רק נסיון ותו לא. יציאה זו היא זאת שמאפשרת את המשכו של הפסוק "אל הארץ אשר אראך". ואכן אברהם זוכה שעבורו הקב"ה הוא "ה' הנראה אליו" (יב, ז). מי שיוצא זוכה לראות.